

คอลัมน์ "จากท่าพระจันทร์ถึงสนามหลวง

ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันศุกร์ที่ 16 ธันวาคม 2537

เกมการเมือง

รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์

ภาพการเสด็จสวรรคตทางการเมืองระหว่างรัฐบาลนายชวน หลีกภัย กับพรรคชาติพัฒนา ดังการแถลงข่าวอย่างเป็นทางการระหว่างวันที่ 12-13 ธันวาคม 2537 ก่อให้เกิดความรู้สึกในลักษณะที่เรียกได้อีกว่า นานาจิตตัง ฝ่ายหนึ่งเห็นดีเห็นงามกับการจัดตั้งรัฐบาลผสมครั้งนี้ โดยอ้างเหตุผลในด้านความมั่นคงทางการเมืองและเสถียรภาพของระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้โดยมีเหตุผลพื้นฐานที่ยังไม่มีการพิสูจน์ด้วยประจักษ์พยานข้อเท็จจริงว่า การล่มสลายของรัฐบาลนายชวน หลีกภัย จะเป็นเหตุให้ระบอบเผด็จการคิปลานเข้ามาแทนที่

อีกฝ่ายหนึ่งกล่าวประณามการผสมรัฐบาลครั้งใหม่ด้วยความรุนแรงและเหตุผลที่แตกต่างกัน การประณามที่รุนแรงพุ่งเป้าไปสู่พรรคชาติพัฒนาที่ยอม 'เสียบ' เข้าร่วมรัฐบาลนายชวน หลีกภัย ทั้งๆที่หัวหน้าพรรคดังกล่าวเป็นผู้นำในการรวบรวมพรรคฝ่ายค้านให้กระทำสัตยาบันว่าจะไม่เข้าร่วมรัฐบาล แต่แล้วกลับระบัดสัตย์เข้าร่วมรัฐบาลเสียเอง โดยที่มิได้มีการ 'ล้างไพ่' แต่ประการใด ผู้นำพรรคชาติพัฒนาหลายต่อหลายคนกล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่า หัวหน้าพรรคชาติพัฒนาได้รับการร้องขอจาก 'รัฐบุรุษอาวุโส' ให้ประดับประดาของรัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้งเพื่อเห็นแก่อนาคตของชาติบ้านเมือง ในนามผลประโยชน์แห่งชาติ พรรคชาติพัฒนาเข้า 'เสียบ' รัฐบาลชวน โดยมีได้เอื้อนเอ่ยถึงผลประโยชน์ของพรรคชาติพัฒนาเอง แม้แต่น้อย

แต่การคัดค้านการผสมรัฐบาลครั้งใหม่ในอีกแนวทางหนึ่งพุ่งเป้าสู่รัฐบาลชวนโดยตรง ข้อคัดค้านมีอยู่ว่า รัฐบาลชวนสิ้นความชอบธรรมในการบริหารราชการแผ่นดินเสียแล้ว เนื่องจากว่ารัฐบาลชวนไม่ปฏิบัติตามสัญญาประชาคมที่ให้ไว้ในถ้อยแถลงการเลือกตั้ง ไม่เพียงแต่ไม่ผลักดันนโยบายที่ใช้ในการหาเสียงเท่านั้น หากยังไม่นำพาที่จะดำเนินนโยบายที่แถลงต่อรัฐสภาอีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการกระจายอำนาจและการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ทำยที่สุดเมื่อมีการนำที่ดินของรัฐไปแจกจ่ายแก่ผู้มีฐานะร่ำรวยภายใต้โครงการการปฏิรูปที่ดิน ความชอบธรรมทางการเมืองของรัฐบาลชวนก็หมดสิ้นไป อีกทั้งยังกระทบกระทั่งถึงชื่อเสียงเกียรติคุณส่วนบุคคลของนายกรัฐมนตรีในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตอีกด้วย มิใช่ต้องกล่าวว่า ผู้ทรงอำนาจทางการเมืองคนอื่น ๆ ในรัฐบาลชวนใช้อำนาจในทางมิชอบอย่างไร ดังความพยายามที่จะหา

ประโยชน์จากอุทยานแห่งชาติและจากการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย เป็นอาทิ ผู้คัดค้านใน
 แนวทางนี้เสนอทางออกให้รัฐบาลชวนยุบสภา คืบอำนาจให้ประชาชน เพื่อเลือกตั้งใหม่

การเมืองไทยกำลังแปรสภาพเป็น ‘การเล่นเกม’ ตามทฤษฎีเกม(Game Theory)
 เมื่อรัฐบาลชนบริหารราชการแผ่นดินครบสองปี ดูเหมือนว่า รัฐบาลชวนจะมีเสถียรภาพ
 ที่จะครอบครองอำนาจจนครบ 4 ปี แต่แล้วเหตุการณ์กลับพลิกผันอย่างรวดเร็ว เมื่อพลเอก
 ชวลิต ยงใจยุทธ นำขบวนคัดค้านการแก้ไขมาตรา 198-199 แห่งร่างรัฐธรรมนูญ เพื่ออ้าง
 ฐานะของกำนันผู้ใหญ่บ้าน เสถียรภาพของรัฐบาลชวนถูกสั่นคลอนอย่างเห็นได้ชัด รัฐบาลชวน
 ยิ่งตกต่ำลงไปอีก เมื่อปรากฏว่า มีความไม่ชอบมาพากลเกี่ยวกับโครงการปฏิรูปที่ดิน
 สภาพการณ์ดังที่ปรากฏในขณะนั้นทำให้เป็นที่คาดหมายโดยทั่วไปว่า รัฐบาลชวนจักต้องลาออก
 หรือมิฉะนั้นก็ต้องยุบสภา โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังจากที่พรรคความหวังใหม่ถอนตัวจากรัฐบาล
 แต่รัฐบาลชวนเลือกที่จะเป็นรัฐบาลเสียงข้างน้อยเพื่อซื้อเวลา การณ์ปรากฏต่อมาว่า การซื้อเวลา
 นั้นคุ้มค่า

หัวหน้าพรรคความหวังใหม่สั่นคลอนรัฐบาลชวนอย่างมีจังหวะก้าว โดยที่
 สามารถขยายเครือข่ายคะแนนนิยมทางการเมืองอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากกำนัน
 ผู้ใหญ่บ้าน ยิ่งเมื่อรัฐบาลชวนมีปัญหาความไม่ชอบธรรมทางการเมืองจากโครงการปฏิรูปที่ดิน
 ด้วยแล้ว พรรคความหวังใหม่ยิ่งมีความหวังอันสดใสในการจัดตั้งรัฐบาลใหม่ ‘ไม่ว่ารัฐบาลชวน
 เลือกที่จะลาออกหรือยุบสภาก็ตาม ในระหว่างนั้นมีรายงานข่าวที่น่าเชื่อถือที่ว่า ผู้นำพรรคความ
 หวังใหม่ได้พบปะผู้นำพรรคฝ่ายค้านเกี่ยวกับการจัดตั้งรัฐบาลใหม่ โดยที่การพบปะในลักษณะนี้
 ได้เคยปรากฏเป็นข่าวมาก่อนแล้ว

แต่แล้วพรรคความหวังใหม่ก็เผชิญกับภาวะความหวังดับ เมื่อหัวหน้าพรรค
 ร่วมมือกับอดีตนายทหารที่เป็นผู้นำ รสช. ในการโค่นล้มการแก้ไขมาตรา 198-199 แห่งร่าง
 รัฐธรรมนูญ เพียงข้อเท็จจริงปรากฏออกมาอย่างชัดเจนเช่นนี้ ผู้นำพรรคประชาธิปไตยซึ่งกำลัง
 เล่นเกม ‘ซื้อเวลา’ ไม่รับรองที่จะหาประโยชน์จากข้อเท็จจริงดังกล่าวนี้ ภาพ ‘รสช. คืบซีพี’ จึง
 ถูกระบายสื่ออย่างฉูดฉาด ซึ่งเป็นภาพที่ยังขายในสังคมการเมืองไทยได้ ประกอบกับภาพลักษณ์
 ทางการเมืองของหัวหน้าพรรคความหวังใหม่ไม่สู้ดีนัก อย่างน้อยในสายตากลุ่มพลังประชาธิปไตย
 เพราะการรณรงค์ในประเด็นเกี่ยวกับมาตรา 198-199 ไม่เพียงแต่จะเป็นการทำเรื่องเล็กให้กลายเป็น
 เป็นเรื่องใหญ่เท่านั้น หากยังแสดงให้เห็นจุดยืนของพรรคความหวังใหม่เกี่ยวกับการกระจาย
 อำนาจอีกด้วย ด้วยเหตุที่หัวหน้าพรรคความหวังใหม่มีภาพลักษณ์เช่นนี้เอง เมื่อมีการระบายสื่อ
 ‘ภาพ รสช. คืบซีพี’ พรรคความหวังใหม่ก็ต้องเปลี่ยงปล้ำทางการเมืองอย่างสำคัญ

การประโคนสารสนเทศเกี่ยวกับการฟื้นฟูชีพของระบอบเผด็จการ ช่วยสร้าง
 ความชอบธรรมในการผสมรัฐบาลใหม่ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการประคับประคองรัฐบาลชวน

ภาพการขอลออำนาจของคณะ รสช. และเหตุการณ์พฤษภาคม 2535 ยังคงอยู่ในความทรงจำของประชาชน กรณีการขอลอหวัจกรรณไฟ ซึ่งเป็นข่าวในช่วงเดือนตุลาคม - พฤศจิกายน 2537 มีส่วนอย่างสำคัญในการกระตุ้นความทรงจำของประชาชน ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการยึดอายุรัฐนาวาของรัฐบาลชวน ความผันแปรของเหตุการณ์ต่างๆ เหล่านี้ปูทางให้พรรคชาติพัฒนา 'ตระบัดสัตย์เพื่อชาติ' ได้โดยสะดวก

การเมืองไทยได้แปรสภาพเป็น 'การเล่นเกม' โดยที่มีผู้เล่นสำคัญเพียง 4-5 กลุ่ม (พรรค) แต่ละกลุ่มอาจเปลี่ยนแปลงชื่อไปตามกาลเวลา โดยที่องค์ประกอบของกลุ่มอาจแปรเปลี่ยนไปด้วย แต่ผู้เล่นเกมคนสำคัญยังคงเป็นคนหน้าเดิม เพียงแต่มีการโยกย้าย 'มุ้ง' จากพรรคหนึ่งไปสู่อีกพรรคหนึ่งเท่านั้น

ผู้เล่นเกมการเมืองนี้ประกอบด้วยพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล กับพรรคการเมืองที่รอคอยเป็นรัฐบาล โดยที่จะไม่มีพรรคการเมืองใดทำหน้าที่เป็นพรรคฝ่ายค้านอย่างเต็มที่ การผสมรัฐบาลจะยังคงมีต่อไป โดยที่การผสมรัฐบาลมิได้เกิดขึ้นจากฐานรากทางอุดมการณ์ หากแต่เกิดจากผลประโยชน์ร่วมกัน

โครงสร้างการเมืองไทยดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบันจะดำรงสืบต่อไปอีกช้านาน อำนาจรัฐจะตกแก่ชนชั้นปกครองที่ผ่านกระบวนการเลือกตั้ง โดยที่ทหารจะมีบทบาททางการเมืองลดน้อยลง ภายใต้โครงสร้างการเมืองดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน อำนาจฝ่ายบริหารไม่ถูกตรวจสอบเท่าที่ควร เนื่องจากขาดการถ่วงดุลที่เหมาะสมระหว่างอำนาจบริหาร อำนาจนิติบัญญัติ และอำนาจตุลาการ กระบวนการกำหนดนโยบายต่างๆ ปราศจากความโปร่งใส ซึ่งเปิดช่องให้ "นักเลือกตั้ง" ที่ยึดกุมอำนาจรัฐแสวงหาส่วนเกินทางเศรษฐกิจได้โดยง่าย พฤติกรรมการหาผลประโยชน์จากการดำเนินนโยบายและการใช้งบประมาณแผ่นดินในการสร้างคะแนนนิยมทางการเมืองจะยังคงปรากฏต่อไปในอนาคต โดยที่ยากจะหยุดยั้งได้ แม้การแสวงหาผลประโยชน์ส่วนบุคคลจะเป็นไปด้วยอาการมูมามเพียงใดก็ตาม

ศาสตราจารย์ ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช กล่าวถึงระบบการเมืองการปกครองในปัจจุบันนี้อย่างถูกต้องว่า The System is Here to Stay (ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันจันทร์ที่ 28 พฤศจิกายน 2537) บัดนี้ สังคมการเมืองไทยได้ปรับตัวสู่ดุลยภาพใหม่ จากสังคมการเมืองภายใต้ระบอบคณาธิปไตยของกลุ่มอำมาตยาธิปไตย มาสู่ระบอบคณาธิปไตยของกลุ่มนักเลือกตั้ง โดยที่การแสวงหาส่วนเกินทางเศรษฐกิจจากการดำเนินนโยบายยังคงมีต่อไป เพียงแต่แปรเปลี่ยนจากการกระจุกอยู่ในกลุ่มพลังอำมาตยาธิปไตย มาเป็นการกระจุกในกลุ่มนักเลือกตั้ง

ในสายตาของกลุ่มพลังประชาธิปไตย ดุลยภาพใหม่ของสังคมการเมืองไทยในปัจจุบันมิใช่ดุลยภาพที่พึงปรารถนา ปัญหาพื้นฐานมีอยู่ว่า การปรับเปลี่ยนดุลยภาพทางการเมืองอีกครั้งหนึ่งจะก่อให้เกิดได้อย่างไร